

УДК 81-11:81'42

Новосельцева І. В.

ПРИРОДА ПОЛЯ ЗІ СТАТИЧНИМИ КОМПОНЕНТАМИ У ЛІНГВАЛЬНИХ ГЕШТАЛЬТАХ ІНВЕСТУВАННЯ VS ІНВЕСТИРОВАНИЕ

У статті вирішується проблема природи польової структури лінгвального гешталту як лінгвістичної універсалії та як унікальної риси лінгвального явища; подано опис поверхневої та внутрішньої структури поля у лінгвальних гешталях ІНВЕСТУВАННЯ та ІНВЕСТИРОВАНИЕ.

Ключові слова: лінгвальний гештальт, лінгвістична універсалія, польова теорія, синтаксичний концепт, структура поля, макроконцепт, мікроконцепт.

Новосельцева І. В. Природа поля со статическими компонентами в лінгвальних гешталях ІНВЕСТУВАННЯ vs ІНВЕСТИРОВАНИЕ. – Стаття.

В статті вирішується проблема природи польової структури лінгвального гешталту як лінгвістичної універсалії та як унікальної риси лінгвістичного явища; представлено опис поверхневої та внутрішньої структури поля у лінгвальних гешталях ІНВЕСТУВАННЯ та ІНВЕСТИРОВАНИЕ.

Ключевые слова: лінгвальний гештальт, лінгвістична універсалія, польова теорія, синтаксичний концепт, структура поля, макроконцепт, мікроконцепт.

Novoseltseva I. V. The nature of the field with static components in the lingual gestalts ІНВЕСТУВАННЯ vs ІНВЕСТИРОВАНИЕ. – Article.

The article deals with the problem of the nature of the lingual gestalt field structure: as a linguistic universal and as a unique feature of a linguistic phenomenon; gives the description of the external and internal structure of the lingual gestalts ІНВЕСТУВАННЯ vs ІНВЕСТИРОВАНИЕ.

Key words: lingual gestalt, linguistic universal, theory of the field, syntactic concept, structure of the field, macroconcept, microconcept.

У лінгвістиці часто використовують польові підходи для опису різних мовних явищ. Уперше теорія поля з'явилася в німецькій лінгвістиці (К. Хейзе і Й. Тріп) під впливом відповідних понять у фізиці й інших науках природного циклу. Біля витоків цієї теорії в російському мовознавстві стояв О.В. Бондарко, вивчаючи більш детально функціонально-семантичні поля. Польова організація лінгвального явища проявляється в існуванні таких видів полів, як функціонально-семантичне, номінативно-функціональне, номінативне поле концепту, семантичне і лексичне поля, лексико-фразеологічне, асоціативне тощо. У лінгвальних гешталях, з огляду на те, що це новий феномен в лінгвістиці, природа поля та його структура відрізняються від існуючих. Так, виникає необхідність пояснити природу та описати структуру поля лінгвальних гешталтів, що становить проблему нашого дослідження. Актуальність зумовлена загальними тенденціями когнітивної лінгвістики до вивчення нових явищ з позиції теорії поля.

Мета дослідження – визначити природу поля зі статичними компонентами у лінгвальних гешталях ІНВЕСТУВАННЯ та ІНВЕСТИРОВАНИЕ. Поставлена мета передбачає вирішення таких завдань: 1) визначити концептуальний склад полів в обох лінгвальних гешталях; 2) описати концепти простого, складного та ускладненого речень як компонентів поля; 3) порівняти компонентний склад полів гешталтів.

Поле зі статичними компонентами лінгвального гешталту складається з синтаксичних концептів простого, складного та ускладненого речень, в чому полягає універсальність його при-

роди. Синтаксичні концепти простого речення у лінгвальному гешталі будь-якого мовного етносу поділяються на два макроконцепти: АКСЦІОНАЛЬНІСТЬ та ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНІСТЬ, – що ми також відносимо до універсальної сторони природи поля. Унікальна природа поля зі статичними компонентами лінгвального гешталту полягає у наборі мікроконцептів у складі макроконцептів та семантичних доміант кожного з них.

Так, синтаксичний макроконцепт АКСЦІОНАЛЬНІСТЬ поля зі статичними компонентами лінгвального гешталту ІНВЕСТУВАННЯ складається з двох мікроконцептів: ОБ'ЄКТНІСТЬ та МОДАЛЬНІСТЬ:

об'єктність: з домінуючим семантичним компонентом:

– дії, направленої на бенефіціара (зробить Фейсбук дорожчим за багатьох гігантів, створюють продукти);

– дії з інструментом (заробила 1 млрд доларів, приносить найбільший зарібок компанії, використовує чітко націлену рекламу);

– дії, націленої на когось/щось (приваблює рекламодавців, нав'язує рекламу людям);

модальність: з домінуючим семантичним компонентом:

– здатності (зможє монетизувати цей величезний пил, може опинитися під питанням);

– поради (не можна не відзначити зростання доходів, варто відзначити);

– обов'язку (доведеться знайти способи підвищення);

– бажання (хоче досягти успіху в його завоюванні).

У мікроконцепті *ОБ'ЄКТНІСТЬ* наявні три семантичні компоненти: дія, направлена на бенефіціара, дія з інструментом та дія, націлена на когось/щось. Мікроконцепт *МОДАЛЬНІСТЬ* характеризується більшою кількістю домінуючих семантичних компонентів, їх налічується чотири: здатність, порада, обов'язок та бажання.

Синтаксичний макроконцепт *ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНІСТЬ* складається з таких синтаксичних мікроконцептів, як *БУТТЯ*, *ЗМІНА СТАНУ* та *МЕНТАЛЬНА АКЦІОНАЛЬНІСТЬ*:

– *буття* (*показують* *впевнене зростання, становить 28,4%, є привабливою інвестицією, свідчать не на користь* *Фейсбуку, присутні в цьому секторі, ґрунтуються на збереженні швидкого зростання*);

– *зміна стану* (*стане найбільшим розміщенням технологічних компаній, перевищить випуск акцій, сягне 100 млрд доларів, наближається до одного мільярда, втратила 72% вартості, впав на 40%*);

– *ментальна акціональність* (*визнає серйозну конкуренцію = проводить аналіз конкурентів на ринку та робить висновок, що*).

За підрядними зв'язками в українській мові ми визначили такі синтаксичні концепти складного речення:

– *з'ясування* (*обмеженість проникнення на нові ринки призведе до того, що компанії доведеться знайти способи підвищення середнього доходу на кожного користувача; Проте не зовсім зрозуміло, наскільки стійкою виявиться нинішня модель зростання Facebook для отримання великих прибутків у майбутньому, і, відповідно, чи виправдана настільки висока оцінка вартості компанії*);

– *консеквенція* (*Капіталізація сягне 100 млрд доларів, що зробить Facebook дорожчим за багатьох гігантів фондового ринку; Частка засновника Марка Цукерберга становить 28,4%, що прирівнює його статок до 25 млрд доларів*);

– *поступка* (*і хоча ставити Facebook в один ряд з іншими учасниками ринку не варто, простежується ряд загальних негативних моментів*);

– *протиставлення* (*Однак треба визнати, що вражаючі темпи росту з моменту запуску буде підтримувати вкрай важко, в той час як оцінки вартості компанії ґрунтуються на збереженні такого швидкого зростання в майбутньому*);

– *уточнення* (*В абсолютних величинах це 557 млн доларів, що становить лише 15% від загальної виручки*);

– *каузація-консеквенція* (*умовність*) (*Очікується, що до 2016 року ринок досягне позначки в 11 млрд, і якщо Facebook хоче досягти успіху в його завоюванні, йому доведеться витримати жорстку конкуренцію з пошуковим гігантом*);

– *атрибутивність* (*Варто відзначити, що компанії, які швидко розвиваються, з історично адекватним рівнем Р/Е, є 20–30*);

– *каузація* (*причинність*) (*У секторі соціальних мереж домінування Facebook може опинитися під питанням, оскільки деякі користувачі віддають перевагу іншим платформам*);

– *темпоральність* (*Кращі інвестиційні рішення приймаються, коли про них мало хто знає*).

У процесуальному лінгвальному ґешталті *ИНВЕСТУВАННЯ* ми виявили три синтаксичних концепти ускладненого речення: *УТОЧНЕННЯ*, *ПРИЧИННІСТЬ* та *КОНСЕКВЕНЦІЯ*:

уточнення:

– додаток, ускладнений вільним словосполученням (*при виході компанії на біржу акцент в оцінці вартості ставиться на фінансові показники, головним чином майбутній прибуток; при цьому не можна не відзначити зростання доходів від платних сервісів, таких, наприклад, як платні послуги для онлайн-ігор*);

порівняння:

– складова частина складного іменного прилюдка, ускладнена вільним словосполученням (*на перший погляд, Facebook в цьому плані є привабливою інвестицією, особливо порівняно з іншими інтернет-компаніями*);

атрибутивність:

– додаток, ускладнений вільним словосполученням (*Facebook же нав'язує рекламу людям, зацікавленим суто соціальним аспектом*);

каузація:

– присудок, ускладнений дієприслівниковим зворотом (*проте у довгостроковій перспективі ми не бачимо підстав для такої високої оцінки вартості компанії, ґрунтуючись на її нинішніх показниках*).

Синтаксичний макроконцепт поля зі статичними компонентами лінгвального ґешталту *ИНВЕСТИРОВАНИЕ АКЦІОНАЛЬНІСТЬ* складається з двох мікроконцептів: *ОБ'ЄКТНІСТЬ* та *ТЕМПОРАЛЬНІСТЬ*:

об'єктність: з домінуючим семантичним компонентом:

– дії з інструментом (*вкладають їх в, приступили к их активной распродаже*);

– процесуальності (*начали масштабный вывод, начали искать применение, будут догонять развитие рынки*);

– наслідковості (*привело бы к ещё одному раунду*);

– *темпоральності*: з домінуючим семантичним компонентом:

– послідовності (*началось после завершения*).

У мікроконцепті *ОБ'ЄКТНІСТЬ* наявні три семантичні компоненти: дія з інструментом, процесуальність та наслідковість. Мікроконцепт *ТЕМПОРАЛЬНІСТЬ* характеризується меншою кількістю домінуючих семантичних компонентів, налічується лише один – послідовність.

Синтаксичний макроконцепт *ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНІСТЬ* складається з таких синтаксичних мікроконцептів: *БУТТЯ*, *ЗМІНА СТАНУ* та *МЕНТАЛЬНА АКЦІОНАЛЬНІСТЬ*:

– *буття* (*стал* первым *месяцем*, *продолжалась* *в начале* *этого* *года*, *пострадали* *особенно* *сильно*, *столкнулись* *с* *проблемами*, *послужило* *бы* *сильнейшим* *негативным* *шоком*);

– *зміна стану* (*меняется* *к* *лучшему*, *прибавил* *10%*, *превзойдут* *их*, *снизились* *на* *2–3%*, *продемонстрировали* *резкое* *снижение*, *рухнул* *до* *отметки*, *потерял* *почти* *2,5%*, *опустились* *к* *значениям*, *поднялся* *до* *максимального* *значения*, *зафиксировали* *приток* *капитала*);

– *ментальна акціональність* (*проявляют энтузиазм* *по отношению* *к* = інвестори або ринки активно аналізують фінансові показники індустрії, передчуваючи перспективи її прибутковості).

За підрядними зв'язками в російській мові ми визначили такі синтаксичні концепти складного речення:

– *з'ясування* (*так* *или* *иначе*, *некоторые эксперты* *считают*, *что* *emerging markets* *еще* *столкнутся* *с* *проблемами*);

– *поступка* (*рынок* *на* *волне* *деэскалации* *конфликта* *и* *спокойной* *подготовки* *к* *проведению* *выборов* *на* *Украине* *вернулся* *к* *февральским* *уровням*, *хотя* *на* *деле* *ни* *одна* *из* *важных* *проблем* *не* *была* *решена*);

– *протиставлення* (*в* *последние* *годы* *инвесторы* *совсем* *разлюбили* *развивающиеся* *рынки*, *но* *сейчас* *ситуация* *меняется* *к* *лучшему*, *и* *многие* *экономисты* *ожидают*, *что* *emerging markets* *готовы* *догнать* *развитые* *рынки*);

– *атрибутивність* (*апрель* *стал* *первым* *месяцем* *в* *году*, *когда* *биржевые* *фонды* (*ETF*) *и* *ПИФы*, *ориентированные* *на* *развивающиеся* *рынки*, *зафиксировали* *приток* *капитала*; *среди* *прочих* *проблем*, *которые* *могут* *способствовать* *оттоку* *средств* *из* *развивающихся* *рынков*, *отмечают* *ужесточение* *политики* *ФРС* *и* *структурные* *проблемы* *в* *экономике* *стран* *БРИК*);

– *темпоральність* (*самым* *неприятным* *периодом* *для* *emerging markets* *стала* *весна* *прошлого* *года*, *когда* *ФРС* *впервые* *заговорила* *о* *сокращении* *программы* *выкупа* *активов*).

У процесуальному лінгвальному гештальті *ИНВЕСТИРОВАНИЕ* ми зафіксували чотири синтаксичні концепти ускладненого речення: *УТОЧНЕННЯ*, *ПРОТИСТАВЛЕННЯ*, *КАУЗАЦІЯ* та *ПОРІВНЯННЯ*:

уточнення:

– підмет, ускладнений дієприкметниковим зворотом (*апрель* *стал* *первым* *месяцем* *в* *году*, *когда* *биржевые* *фонды* (*ETF*) *и* *ПИФы*, *ориентированные* *на* *развивающиеся* *рынки*, *зафиксировали* *приток* *капитала*);

– присудок, ускладнений дієприслівниковим зворотом (*чистая* *процентная* *маржа* *в* *первом* *квартале* *2014* *года* *составила* *4,5%*, *сохранившись* *на* *уровне* *первого* *квартала* *прошлого* *года* *и* *снизившись* *на* *20* *б. п.* *по* *сравнению* *с* *четвертым* *кварталом* *2013* *года*; *к* *17:30* *по* *московскому* *времени* *индекс* *потерял* *почти* *2,5%*, *откатившись* *к* *отметке* *1* *412,6* *пункта*; *индекс* *РТС* *к* *этому* *времени* *потерял* *3,2%*, *достигнув* *отметки* *1* *292,7* *пункта*);

– підмет, ускладнений вільним словосполученням (*необходимость* *создания* *дополнительных* *резервов*, *в* *том* *числе* *по* *украинским* *активам*, *негативно* *отразилось* *на* *финансовом* *результате*);

– додаток, ускладнений дієприслівниковим зворотом (*этот* *результат* *оказался* *значительно* *хуже* *консенсус-прогноза*, *опубликованного* *накануне* *«Интерфакс-АФИ»*);

протиставлення:

– додаток, ускладнений дієприслівниковим зворотом (*больше* *всего* *средств* *привлекают* *фонды*, *инвестирующие* *в* *целом* *в* *развивающиеся* *рынки*, *а* *не* *в* *отдельные* *страны*);

– присудок, ускладнений дієприслівниковим зворотом (*в* *Capital Economics*, *например*, *считают*, *что* *развивающиеся* *рынки* *будут* *догонять* *развитые*, *но* *не* *превзойдут* *их*);

каузація:

– присудок, ускладнений дієприслівниковим зворотом (*в* *результате* *акции* *банки* *ВТБ* *оказались* *в* *числе* *аутсайдеров* *сегодняшних* *биржевых* *торгов*, *потеряв* *в* *цене* *к* *середине* *дня* *4,3*);

порівняння:

– компонент складного іменного присудка, ускладнений вільним словосполученням (*чистые* *комиссионные* *доходы* *группы* *за* *отчетный* *квартал* *составили* *14,3* *млрд* *руб.*, *что* *на* *24,3%* *выше* *прошлого* *года* *показателя*; *расходы* *на* *создание* *резерва* *под* *обесценение* *долговых* *финансовых* *активов* *в* *отчетном* *квартале* *составили* *47,6* *млрд* *руб.*, *более* *чем* *вдвое* *превысив* *показатели* *прошлого* *года*);

– обставина, ускладнена вільним словосполученням (*сразу* *после* *открытия* *биржевых* *торгов* *индекс* *ММВБ* *рухнул* *до* *отметки* *1* *431* *пункт*, *что* *на* *1,3%* *ниже* *закрытия* *понедельника*).

Синтаксичні концепти простого речення в полі зі статичними компонентами процесуальних лінгвальних гештальтів *ИНВЕСТИРОВАНИЕ* та *ИНВЕСТИРОВАНИЕ* утворюють два макроконцепти: *АКЦІОНАЛЬНІСТЬ* та *ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНІСТЬ*. У макроконцепті *АКЦІОНАЛЬНІСТЬ* в українській та російській мовах спільним мікроконцептом є *ОБ'ЄКТНІСТЬ* (з домінуючим семантичним компонентом дії з інструментом). У макроконцепті *ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНІСТЬ* в українській та російській мовах спільними мікроконцептами є *БУТТЯ*, *ЗМІНА СТАНУ*, *МЕНТАЛЬНА АКЦІОНАЛЬНІСТЬ*.

Нами виявлені такі синтаксичні концепти складного речення в українській мові: *З'ЯСУВАННЯ, КОНСЕКВЕНЦІЯ, КАУЗАЦІЯ, УМОВНІСТЬ, УТОЧНЕННЯ, АТРИБУТИВНІСТЬ, ТЕМПОРАЛЬНІСТЬ*, в російській мові – *З'ЯСУВАННЯ, ПРОТИСТАВЛЕННЯ, АТРИБУТИВНІСТЬ, ТЕМПОРАЛЬНІСТЬ, ПОСТУПКА*. Спільними у гештальтах *ІНВЕСТУВАННЯ* та *ІНВЕСТИРОВАНИЕ* є концепти *З'ЯСУВАННЯ, АТРИБУТИВНІСТЬ, УТОЧНЕННЯ, ТЕМПОРАЛЬНІСТЬ*.

До синтаксичних концептів ускладненого речення у гештальті *ІНВЕСТУВАННЯ* належать *УТОЧНЕННЯ, ПРИЧИННІСТЬ (КАУЗАЦІЯ), АТРИБУТИВНІСТЬ, ПОРІВНЯННЯ*, у гештальті *ІНВЕСТИРОВАНИЕ – УТОЧНЕННЯ, ПРОТИСТАВЛЕННЯ, ПРИЧИННІСТЬ (КАУЗАЦІЯ), ПОРІВНЯННЯ*. Спільними концептами є *УТОЧ-*

НЕННЯ, ПРИЧИННІСТЬ (КАУЗАЦІЯ), ПОРІВНЯННЯ.

Таким чином, природа поля зі статичними компонентами лінгвального гештальту універсальна та унікальна одночасно. Її універсальність полягає у поверхневій будові поля. Незалежно від мови, до складу поля входять синтаксичні мікрота макроконцепти простого речення, синтаксичні концепти складного та ускладненого речень. Внутрішня будова, або наповнення, поля вже різниться залежно від конкретного досліджуваного гештальту, що визначає його унікальність. Під внутрішньою будовою, або наповненням, ми розуміємо концептуальний склад поля. Перспективою дослідження є подальше вивчення двоаспектної природи польової структури гештальту в мовних картинах світу різних етносів.

Література

1. Бондарко А.В. Принципы функциональной грамматики и вопросы аспектологии / А.В. Бондарко. – М. : Эдиториал УРСС, 2001. – 208 с.
2. Попова З.Д. Синтаксический концепт и межкультурная коммуникация / З.Д. Попова // Вестник ВГУ. Серия «Лингвистика и межкультурная коммуникация». – 2004. – № 2. – С. 27–31.
3. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія / О.О. Селіванова. – Полтава : Довкілля, 2011. – 844 с.